

Asia: VN/34927/2022

Lausuntopyyntö VNa maatalouden ja matkailun alaan kuuluvista kausiluonteista toimintaa sisältävistä toimialoista annetun VNan muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Työ- ja elinkeinoministeriö on pyytänyt Maaseudun Työnantajaliitolta (jatkossa MTA) lausuntoa luonnoksesta valtioneuvoston asetukseksi maatalouden ja matkailun alaan kuuluvista kausiluonteista toimintaa sisältävistä toimialoista annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta (966/2017).

MTA kannattaa sitä, että Suomessa varmistetaan tänne saapuvien henkilöiden oikeudet ja asiallinen kohtelu. Jokaisen maahamme ulkomailta tulleen henkilön on oltava oikeutettu oikeudenmukaiseen kohteluun ja vastuu metsämarjanpoimijoiden kohtelusta on ennen kaikkea heidät kutsuneella yrityksellä. Olosuhteisiin ja satoon liittyvä riski on nykyisessä tilanteessa ollut pitkälti luonnontuotteiden kerääjällä. Nykytoimet eivät suojaa riittävästi luonnontuotteiden kerääjiä, silloin kun he tulevat tänne järjestelmällisen ja organisoidun liiketoiminnan mahdollistamiseksi, eli kerääjien oikeusaseman selkiyttäminen on tarpeellista.

Työsopimussuhteessa tapahtuvaan luonnontuotteiden keräämiseen tulee sovellettavaksi maaseutuelinkeinojen yleissitova työehtosopimus, joten tarkemmat säännöt luonnossa tapahtuvan työn osalta löytyvät siitä, mutta muutos vaatii tarkennuksia työehtosopimukseen mm. työaikalakia silmällä pitäen. Myös työn ohjaaminen ja valvonta on haasteellista sekä kiinteän työpaikan puuttuminen, joten järjestelmällisen luonnontuotteiden keruutyön tuominen kausiasetuksen soveltamispiiriin aiheuttaa tulkintatarkistusta työehtosopimussääntöjen oikeasta soveltamisesta järjestelmälliseen metsämarjojen keruuseen. Käytännössä jokamiehen oikeudella ja marjalakiin pohjautuva luonnontuotteiden keruu on muodostanut valtaosan käytännön tilanteista ja maaseutuelinkeinojen työehtosopimusta luonnontuotteiden keruuseen on sovellettu vähän.

MTA toteaa, että luonnontuotteiden keruuseen ja poimijoiden tasavertaisen ja turvallisen kohtelun takia tarvitaan myös tarkempaa lakisääntelyä ongelmatilanteiden poistamiseksi. Tämä esitys on yksi tapa kohdata ongelmia ja esitys on kannatettava saattamalla luonnontuotteita järjestelmällisesti Suomessa keräävät henkilöt työsopimuslainsäädännön piiriin, mutta perustelumuistio herättää lisäkysymyksiä ja vaatii selkeyttämistä esimerkiksi siihen, miten suhtautua jatkossa jokamiehenoikeuteen perustuvaan luonnontuotteiden keruuseen. Esimerkkinä mainittakoon henkilö, joka viisumivapaasti jokamiehen oikeuteen perustuen kerää luonnontuotteita ja myy marjat metsämarjayritykselle. Ehdotetun asetusmuutoksen myötä Schengen-viisumeja ei enää myönnettäisi luonnontuotteiden keräämistä varten, joten luonnontuotteiden keruu jokamiehenoikeudella ei olisi enää mahdollista tätä tarkoitusta varten myönnetyllä viisumilla. Ehdotettu muutos ei saisi vaikuttaa viisumivapaisuudesta vapautettujen mahdollisuuksiin tulla maahan jatkossakin tarkoituksenaan kerätä luonnontuotteita jokamiehenoikeudella tai kausityöntekijöiden mahdollisuuksiin vapaaehtoisesti kerätä luonnontuotteita jokamiehenoikeudella työsuhteisen työnsä lisäksi. Tasavertaiseen kohteluun kuuluu, ettei kotimainen ja ulkomainen henkilö olisi eri asemassa jokamiehen oikeuden toteutumisessa, eli luonnontuotteita voi kerätä jokamiehenoikeudella jokainen kansalaisuudesta tai maassa olon perusteesta riippumatta. Tällä hetkellä voimassa olevan lainsäädännön puitteissa kausityöviisumilla – esimerkiksi marjatioilla - työskentelevät saattavat kerätä luonnonmarjoja jokamiehenoikeudella ja myydä ne työnantajilleen työsuhteisen työnsä lisäksi. Ehdotettu asetusmuutos ei saisi estää tämänkaltaisia järjestelyitä myöskään jatkossa. Tulisi myös pohtia, olisiko ehdotetun asetusmuutoksen myötä myös mahdollista, että kausityöntekijä poimisi luonnonmarjoja niin työsuhteessa kuin jokamiehenoikeudellakin myyden marjat työnantajalleen.

Samalla jokamiehenoikeudella toimiminen ei saa aiheuttaa vähäistä suurempaa haittaa maanomistajalle, maankäytölle tai luonnolle. Haitan ja häiriön määrittelemineen on tulkinnanvaraista. Jokamiehenoikeuksien lähtökohtainen tarkoitus ei ole ollut liiketoiminnan mahdollistaminen. Silloin, kun liiketoiminta toisen omistamalla maalla on järjestelmällistä ja organisoitua, voidaan perustellusti kysyä, onko jokamiehenoikeudet ylitetty. Tähän tarvitaan tarkempaa tulkintaa.

Myös ns. marjalain soveltaminen jatkossa jää perustelumuistiossa epäselväksi, eli tätä pitäisi käydä tarkemmin läpi, missä tilanteissa marjalaki tulisi edelleen sovellettavaksi sekä miten näissä tilanteissa välttäisiin tilanteilta, joissa ulkomaalaisen luonnonmarjankerääjän oikeusasema on edelleen epäselvä. Vaihtoehto kausityölain soveltamisalan laajentamiselle olisi voinut olla ansaintaedellytyksen vieminen marjalakiin ja työsuojeluviranomaisten valvonnan tehostaminen marjalain soveltamisesta.

MTA toivoo lopuksi myös, että perustelumuistiossa käsiteltäisiin myös erityisesti niitä toimia, joilla tulevaisuudessa pyritään estämään rekrytointimaksujen perimistä ja ylisuurten kustannusten veloittamista Suomeen tulevilta luonnonmarjankerääjiltä. Tämä vaatisi niiden henkilöstö- ja vuokratyösuhteiden tehokkaampaa valvontaa, jotka ylipäänsä tuovat työntekijöitä ulkomailta Suomeen. Nämä tahot eivät välttämättä ole kotimaisia. Nykyään pyritään myös perustamaan yhtiöitä, joilla on toimipaikka Suomessa, kun kyse kuitenkin on välittäjistä, jotka asiakirjoja tarkastamalla näyttävät toimivan oikein, mutta silti eivät ole muuttaneet todellisia toimintatapojaan, eli työpaikan saamisesta Suomesta veloitetaan maksua. Suomalaisilla työnantajilla on vaikeuksia

rekrytointiprosessin aikana tietää mihin tahoihin voidaan luottaa, koska kansainvälinen rekrytointi varsinkin niiden pienyrittäjien keskuudessa, jotka tarvitsevat lyhyeksi aikaa paljon työvoimaa, on erittäin vaikeaa.

Nybondas Kristel
Maaseudun Työnantajaliitto